

AZERBAJYAN TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA GÖRÜLEN İKİLEMELERİN SÖZCÜK TÜRÜ / YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veysel İbrahim KARACA*

Süleyman Kaan YALÇIN**

Geliş Tarihi: Ekim, 2016

Kabul Tarihi: Aralık, 2016

Öz

Bir dilin söz varlığı o dilde yer alan sözcüklerle beraber atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve çeşitli anlatım kalıplarını da içermektedir. Söz varlığı içerisinde yer alan ikilemeler bulunduğu dilin anlatım gücünü zenginleştiren önemli unsurlardandır.

Türkçe dünyadaki diller arasında ikilemeler bakımından en zengin dillerden biridir. Türkçe en eski yazılı metinlerinden itibaren lehçelerinde ve ağızlarında çok sayıda ikileme örneğine rastlanan nadir dillerden biridir.

Bu çalışmada Azerbaycan Türkçesinin ağızlarında yer alan ve yazı dilinin dışında kullanımı görülen ikilemeler ele alınacaktır. Azerbaycan Türkçesi ağızlarıyla ilgili olarak hazırlanmış olan iki ciltlik *Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti* esas alınarak yapılan incelemede bu sözlükten alınan onlarca ikileme örneği Ayın-Şayın, Bèytin-Bèytin, Buruz-Buruz, Dirèt-Dirèt, Elefsm-Bılafsin, Hendir-Hamar, Kıtıl-Kıtıl, Lapdan-Lapa, Pay-Ruş, Pese-Püse, Şüley-Şüley, Tırış-Fırış, Üçem-Üçem, Yallı-Yapallı, Zidin-Zidin; hem sözcük türü ve yapısı bakımından hem de anlam bakımından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: İkileme, Azerbaycan Türkçesi ağızları, sözcük türü, yapı ve anlam.

AN EVALUATION OF THE WORD TYPE / STRUCTURE AND MEANING OF REDUPLICATIONS OBSERVED IN THE DIALECTS OF AZERBAIJAN TURKISH

Abstract

The vocabulary of a language includes the proverbs, idioms, reduplications, model words and various expressive structures beside the other words in that language. The reduplications found in vocabulary are significant elements of the language of which it is a part.

Turkish is one of the richest languages among world languages in terms of reduplications. Turkish is a unique language for including many reduplications in its dialects and subdialects since the time of its earliest written texts.

In this study, the reduplications that exist in the subdialects of Azerbaijan Turkish and the ones that are observed out of written language will be examined. Based on the two volume-book of *Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti* that is about the subdialects of Azerbaijan Turkish, tens of reduplication

* Arş. Gör.; Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, vikaraca@gmail.com.

** Yrd. Doç. Dr.; Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, skyalcin23@hotmail.com.

examples taken from that dictionary such as Ayın-Şayın, Bëytin-Bëytin, Buruz-Buruz, Dirët-Dirët, Elefsın-Bılafsın, Hendir-Hamar, Kıtıl-Kıtıl, Lapdan-Lapa, Pay-Ruş, Pese-Püse, Şüley-Şüley, Tırış-Fırış, Üçem-Üçem, Yallı-Yapallı, Zidin-Zidin will be evaluated in terms of both word type and word structure.

Keywords: Reduplication, subdialects of Azerbaijan Turkish, word type, structure and meaning.

Giriş

Dilde söz varlığı unsuru olmanın dışında söz dizimi ve anlam bilimi açısından da önemli birlikler olarak görülen ikilemelere Türkçenin her döneminde ve her lehçesinde belirgin bir şekilde rastlanılmaktadır.

Dünya dillerinde çok az örneği bulunan ikilemeler, Türkçeye en yakın oranda Korecede ve Japoncada görülürken, Türkçede oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir (Aksan, 1996: 60).

Batı dillerinde hendiadyoin, Osmanlıcada atf-ı tefsiri, terhib-i ihmâli, mühmelât terimleriyle karşılanan ikileme; aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi olayıdır. Cümlede anlamı güçlendirmek, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek üzere kullanılır (Hatiboğlu, 1981: 9; Korkmaz, 1992: 82; Alkaya, 2008: 38).

İkilemeler Türkçenin en eski metinlerinden itibaren zengin örnekleriyle karşımıza çıkar. Göktürk yazıtlarında 15, Uygur Türkçesinde 262, *Kutadgu Bilig*'de 197, *Divanü Lûgati't Türk*'te 162 ve yine *Nehcü'l-Ferâdîs*, *Kıyasü'l-Enbiyâ* ve *Mukaddimetü'l-Edeb* gibi Harezmi dönemi eserlerinde pek çok ikilemenin yer aldığı konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur (Alkaya, 2008: 38; Erdem, 2005: 189-225).

Bu çalışmada Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki yazı dilinin dışında kullanımını görülen 561 ikileme örneği tespit edilmiştir. Çalışmada tespit edilen Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki ikileme örnekleri hem sözcük türü ve yapısı bakımından hem de anlam bakımından değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca tespit edilen 561 ikileme örneği alfabetik olarak küçük bir sözlük şeklinde çalışmaya eklenecektir.

1. Sözcük Türü ve Yapısı Bakımından İkilemeler

1.1. Adlardan Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de bu kuruluştaki ikileme örnekleri hayli fazladır: **Qoyun-quzu** (Zengilan): Çocuk oyunu adı (s. 343); **bağır-öfge** (Ağcabedi); **bağır-öyfe** (Borçalı): Karaciğer ve Akciğer (s. 28); **turna-turna** (Sabirabad): Çocuk oyunu adı (s. 580); **uruğ-turuğ** (Ağsu, Kürdemir, Oğuz, Ucar): Tayfa, nesil (s. 595); **uruğ-turuğ** (Ağdam, Bakı, Şamaşı, Şuşa):

Tayfa, nesil (s. 595); **molla-molla** (Ağdam): Çocuk oyunu adı (s. 399); **hoca-hoca** (Kürdemir, Oğuz): Kuş adı (s. 250); **iy-ci-y** (Bilesuvar): Ses soluk (s. 263); **ay-ıldız** (Berde, Füzuli): Kıymetli parça (s. 22); **tayfa-tabın** (Culfa): Akraba, tanıdık (s. 552); **eger-ciger** (Çemberek): Canlı, cins, mahlûk (s. 166).

1.2. Sıfatlardan Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de bu kuruluştaki olan birçok ikileme örneği mevcuttur: **böleket-böleket** (Qazağ): Bölük bölük, deste deste (s. 61); **cüre-cüre** (Kelbecer): Türlü türlü (s. 85); **dengil-düngül** (Bakı, Qarakilse, Quba, Sabıradad): Seyrek seyrek, tek tek (s. 134); **dengiz-düngüz** (Cebrayıl, Zengilan): Seyrek, tek tek (s. 134); **éydeş-üydeş** (Şeki): Eğri büğrü (s. 163); **elah-salah** (Cebrayıl): Boş, bekâr, işsiz, avare (s. 168); **helme-cülme** (Gedebey): Karmakarışık (s. 219); **qıhım-qıhım** (Berde): Küçük küçük, parça parça (s. 325); **qırs-qırs** (Balaken): Yumru yumru (s. 333); **lapar-lapar** (Lenkeran): Parça parça (s. 356); **şılığ-şılığ** (Qazağ): Kırık kırık, ezik ezik (s. 528).

1.3. Zarflardan ve Zarf Görevindeki Sözcüklerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de zarflardan oluşan ikileme örnekleri bulunmaktadır: **adağ-adağ** (Ağdam): Adım adım, yavaş yavaş (s. 2); **azırqa-azırqa** (Ağcabedi): Az az, azıcık (s. 24); **bıgır-bıgır** (Füzuli): Yavaş yavaş (s. 49); **buruz-buruz** (Qarakilse): Acıklı acıklı, kinli kinli (s. 66); **ekec-ekec** (Lenkeran): Büyük büyük (konuşmak) (s. 167); **eleşen-küleşen** (İmişli): Zorlukla, güç bela (s. 169); **gumur-gumur** (Ağcabedi): Yavaş yavaş, aheste aheste (s. 205); **halla-qulla** (Meğri): Yardımlaşarak (s. 212); **hor-hor** (Füzuli): Az az, yavaş yavaş (s. 228); **hümür-hümür** (Bakı): Yavaş yavaş (s. 254); **kerrem-merrem** (İmişli): Döne döne, defalarca (s. 278); **kerren-kerren** (Cebrayıl): Defalarca (s. 278); **qaç-yort** (Celilabad): Kaça kaç, kaçarak (s. 300); **leyla-leyla** (Qazağ): Hazin hazin (s. 359).

1.4. Fiillerden Kurulan İkilemeler

1.4.1. Zarf Fiillerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de zarf fiillerden kurulu ikileme örneklerine rastlanılmaktadır: **Mavala-mavala** (Qarakilse): Aç acına (s. 382); **cire-cire** (Ağdaş): Azar azar (s. 80); **uğuna-uğuna** (Qağ): Yana yana, boğula boğula (s. 590); **yayhana-yayhana** (Hamamlı): Nazlana nazlana (s. 626); **ambıla-ambıla** (Tovuz): Sendeleyerek, sağa sola eğilerek (s. 14); **qoqazdana qoqazdana** (Ağbaba): Övünerek (s. 338); **ayanda-sayanda** (Meğri): Ayda yılda bir (s. 22); **éymana-éymana** (Qağ): düşünce düşünce (s. 164); **bolna-solna** (Qazağ): yeterince (s. 57); **edeli-**

düdeli (Ağdam, Berde, Şuşa); **edili-düdülü** (Qazağ): Her şeyin kuralına uygun olması (166); (166); **Gile-Zuze** (Bakı): Hastalıktan inlemek (s. 198).

1.4.2. Sıfat Fiillerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde ise bu kuruluştaki örnekler az olmakla birlikte görülmektedir: **eleşen-küleşen** (İmişli): Zorlukla, güç bela (s. 169).

1.4.3. İsim Fiillerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de bu kuruluştaki ikileme örneklerine rastlanılmaktadır: **Emiş-qatış** (Ucar): Bir yerde, birlikte (s. 172); **eyiş-üyüş** (Çemberek): Eğri büğrü (s. 180); **helme-cülme** (Gedebey): Karmakarışık (s. 219).

1.4.4. Çekimli Fiillerle Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde ise bu kuruluştaki ikileme örneklerine rastlanılmaktadır: **Doğdi-bitti** (Şamağı): Atadan, dededen (s. 148).

1. 4. 5. Bir Yardımcı Fiille Birlikte Kullanılan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesinde de bu kuruluştaki ikileme örnekleri çokça görülmektedir: **Ayıl-mayıl** (ol-) (Qazağ): Hayran olmak (s. 22); **Cağ cağ (ol-)** (İmişli): yarık yarık, parça parça olmak (s. 69); **Hersimpers (ol-)** (Qazağ); **Hersipers** (Şeki): Mest olmak (s. 222); **Hintil-Mintil (ol-)** (Qazağ): Sarhoş gibi olmak (s. 226); **Ĥıncam-Ĥıncam (ële-)** (Tovuz, Zerdab): Ezik ezik (s. 244); **qat-qar (ële-)** (Cebrayıl, Daşkesen, Zengilan): Katıştırmak (s. 315); **pay-ülüş (ële-)** (Gence): pay, paylama (s. 444); **pıl-pıl (ol-)** (Cebrayıl): kırmak, parçalamak (s. 453); **saf-saf (ol-)** (Quba): Delik deşik olmak (s. 468); **şiltiĤ-şiltiĤ (ële-)** (Gedebey): Parça parça (s. 531).

1.5. Ünlemlerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler, öncelikle tabiata dayalı bir dil olan Türkçenin çeşitli lehçe ve ağızlarında olduğu gibi, çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

1.5.1. Yansıma Sözcüklerden Kurulan İkilemeler

Hamza Zülfikar, yansımalarından oluşan ikilemeleri “tam ikileme” ve “kısmî ikileme” olarak iki grupta değerlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan öğeler arasında herhangi bir ses değişmesi olmadan sözlerin tekrarlanması tam ikilemeyi, ikilemeyi oluşturan öğelerin ünlüleri, ünsüzleri ve diğer yapım ekleri arasındaki küçük değişmeler ise kısmî ikilemeyi oluşturur (Zülfikar, 1995: 14). Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki ikilemeler de bu grupta değerlendirilebilir.

a) Tam İkillemeler: **Curcur** (Qebele): Şelale, (Kelbecer): Çöl kuşu (s. 83); **çırçır** (Qazağ): Şelale (s. 108); **çorçor** (Balaken): Değirmen suyunun kenara akıtılması için düzeltilen yer (s. 109); **cincin** (Goranboy): Çöl kuşu (s. 80); **qaj-qaj** (Şuşa): Dilim dilim (s. 302); **lor-lor** (Oğuz): Küçük şelale (s. 371); **cozcoz** (Ağcabedi): Dönen bir çeşit oyuncak (s. 82); **hüldür-hüldür** (Qağ): Çayın köpüklenerek akması (s. 232); **mızmız** (Berde): Burnundan konuşan (s. 394); **nıznız** (Mingeçevir): Burnundan konuşan (s. 419); **şar-şar** (Mingeçevir): Şelale (s. 519); **şırşır** (Gedebey, Şuşa): Şelale (s. 529); **şorşor** (Qağ, Oğuz, Şemkir): Şelale (s. 536); **zırzır** (Kelbecer): ağlayan (s. 647); **gurgur** (Derbend): Hind tavuğu (s. 206); **gur-gur** (Quba): Şelale (s. 206); **pıspıs** (Ordubad): Bir çeşit böcek, kurt (s. 454).

b) Kısmî İkillemeler: **Çırçirt** (İmişli): Kuş adı (s. 108); **pıspısa** (Bakı, Celilabad): Bir çeşit böcek, kurt (s. 454); **vıtvıdt** (Oğuz): Kuş adı (s. 614).

Çeşitli eşya ve alet adları: **Cığcığa** (Oğuz): Cevizden hazırlanmış çocuk oyuncağı (s. 75); **cozcoz** (Ağcabedi): Dönen bir çeşit oyuncak (s. 82); **şap-şap** (Bakı, Celilabad, Lenkeran): Evde giyilen ayakkabı (s. 519); **şapşapı** (Kürdemir, Zerdab): Evde giyilen ayakkabı (s. 519); **şap-şup** (Bakı): Evde giyilen ayakkabı (s. 519); **kırkıra** (Ağdam, Balaken, Borçalı, Qağ, Zaqalata): El değirmeni (s. 279); **kilkile** (Qazağ, Şamağı): El değirmeni (s. 281); **kirkine** (Ordubad): El değirmeni (s. 282); **kirkire** (Berde, Bolnisi, Borçalı, Cebrayıl, Culfa, Çemberek, Gence, Goranboy, Göyçay, Qazağ, Laçın, Mingeçevir, Şemkir, Ucar): El değirmeni (s. 282); **gırgire** (İmişli, Lanckeran): El değirmeni.

Özellikle insanların karakter özelliğini yansıtan çeşitli olumlu ve olumsuz adlaşmış sıfatlar veya adlar: **Filfil** (Çemberek): Akılsız (s. 186); **harım-cırım** (Basarkêçer, Qazağ): Kanaatsiz (s. 214); **hoti-hoti** (Salyan): Hızlı hızlı konuşan (s. 228); **nıznız** (Mingeçevir): Burnundan konuşan (s. 419); **mızmız** (Berde): Burnundan konuşan (s. 394); **mızmızı** (Borçalı): Burnundan konuşan (s. 394); **mızmızı** (İsmayılı, Yevlağ): Tereddüt eden, inatçı (s. 394); **tümtüh** (Göyçay, Kürdemir, Mingeçevir, Ucar): Güdük, kısa boylu (s. 585); **varvara** (İmişli, Şemkir, Tovuz): Çok konuşan, geveze (s. 609); **varvarçı** (Şamağı): Çok konuşan, geveze (s. 609); **vasvası** (Çemberek, Sabirabad): Çok konuşan, geveze (s. 609); **hêr-çêr** (Lenkeran): Şaşı (s. 216); **het-hüt** (Gedebey): Kaba konuşan kimse (s. 224).

Bazı mevki ve yer adları ile tabiattaki çeşitli olaylara karşılık gelen adlandırmalar: **Curcur** (Qebele): Şelale (s. 83); **çırçır** (Qazağ): Şelale (s. 108); **çorçor** (Balaken): Değirmen suyunun kenara akıtılması için düzeltilen yer (s. 109); **lor-lor** (Oğuz): Küçük şelale (s. 371); **şar-şar** (Mingeçevir): Şelale (s. 519); **şırşır** (Gedebey, Şuşa): Şelale (s. 529); **şorşor** (Qağ,

Oğuz, Şemkir): Şelale (s. 536); **gur-gur** (Quba): Şelale (s. 206); **qırqıra** (Qazağ): Otsuz, susuz yer (s. 331)

1.6. Hâl ve İyelik Ekleriyle Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki ikilemelerin bir kısmı üzerlerine hâl eki alarak oluşturulmuştur: **Añarı-beri** (Gence): Öte beri vb. (s. 15); **añrı-beri** (Tovuz): Öte beri vb. (s. 16); **ozana-ozana** (Quba): Boş boş, avare, işsiz güçsüz (s. 432); **yèr-yerden** (Zaqatala): Her yerden (s. 632); **yol-yolağa** (İmişli): Yol, semt, istikamet, kural, kaide (s. 635); **lapdan-lapa** (İmişli): Birden bire (s. 356).

1.7. Yapım Ekleriyle Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki ikilemelerin bir kısmı üzerlerine yapım eklerini alarak oluşturulmuştur: **Cılğah-böüklü** (Sabirabad): Küçük büyük (s. 76); **bineli-bilgeli** (Gökçay): Varlıklı, zengin (s. 53); **cicili-cicili** (Göyçay): Yavaş yavaş, az az (s. 78); **edeli-düdeli** (Ağdam, Berde, Şuşa); **edili-düdülü** (Qazağ): Her şeyin kuralına uygun ve yerli yerinde olması (s. 166); **köhlü-kömeşdi** (Ağdam, Mingeçevir): Tam tamına, bütünlükle (s. 287); **tepil-tihli** (Kürdemir): Ağızına kadar dolu (s. 561); **uruşlu-turuşlu** (Qağ, Zaqatala): Artıp türeyen, nesil veren (s. 595); **yallı-yapallı** (Qazağ): Kanlı canlı olmak (s. 620); **top-topik** (Kelbecer): Dikenli bitki adı (s. 573); **cırım-cırım** (Berde): Dilim dilim (s. 77); **emenci-kömenci** (Cebrayıl): Ebegümeçigillerden bir ot (s. 171).

1.8. İkinci Sözcüğün Başına m- Sesinin Getirilmesiyle Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarında ikinci sözcüğün başına m- sesinin getirilmesiyle oluşturulan ikilemelere de rastlanmaktadır: **Adar-madar** (Cebrayıl): Yegâne, tek, yalnız (s. 2); **ayıl-mayıl (ol-)** (Qazağ): Hayran olmak (s. 22); **eciş-meciş** (Mingeçevir): Hilekâr (s. 165); **hintil-mintil (ol-)** (Qazağ): Sarhoş gibi olmak (s. 226); **hint-mint** (Qazağ): Tamamiyle (s. 226); **kerrem-merrem** (İmişli): Döne döne, defalarca (s. 278); **lalıh-malıh** (Gence): Suskun, dilsiz (s. 355); **qıdır-mıdır** (Qubadlı): Anlaşılmayan ses, konuşma (s. 324).

2. Anlam Bakımından İkilemeler

2.1. Her İki Sözcüğü de Anlamlı Olan İkilemeler

İki sözcüğü de anlamlı olan ikilemeler eş, yakın ve zıt anlamlı sözcüklerle kurulurlar.

2.1.1. Eş Anlamlı Sözcüklerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarında eş anlamlı sözcüklerden kurulan ikilemelere rastlanır: **hırhır** (Tovuz): Ezgin, yorgun (s. 246); **pay-ülüş (éle-)** (Gence): pay, paylama (s. 444); **pay-**

ürüş (Qağ, Şeki): pay, paylama (s. 444); **pay-ruş** (Bakı): pay, hisse (s. 443); **pay-tüş** (Bakı): pay, hisse (s. 444); **izdi-reğbetdi** (Oğuz): Liyakatli (s. 264).

2.1.2. Yakın Anımlı Sözcüklerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarında yakın anlamlı sözcüklerden kurulan ikileme örnekleri: **Ası-kifir** (Yevlağ): Günahkâr (s. 18); **bağır-öfge** (Ağcabedi): Karaciğer ve Akciğer (s. 28); **ağarı-beri** (Gence): Öte beri *vb.* (s. 15); **ay-ıldız** (Berde, Füzuli): Kıymetli parça (s. 22); **sayıl-bayıl** (Quba): Sayıklamak (s. 477); **şah-vezir** (Şuşa): Çocuk oyunu adı (s. 516); **qoyun-quzu** (Zengilan): Çocuk oyunu adı (s. 343); **qoç quzu** (Basarkêçer): Bir tür mantar (s. 337); **qoş-quzu** (Basarkêçer, Çemberek): Bir tür mantar (s. 342); **elah-salah** (Cebrayıl): Boş, bekâr, işsiz, avare (s. 168); **oğal-buğal** (Ağbaba, Goranboy, Şerur): O taraf bu taraf (s. 426).

2.1.3. Zıt Anımlı Sözcüklerden Kurulan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarında zıt anlamlı sözcüklerden kurulan ikileme örnekleri şu şekildedir: **Gecê-gündüz** (Borçalı): İpek kumaş çeşidi (s. 190); **gejê-gündüz** (Ağcabedi): Çocuk oyunu adı (s. 191); **gejê-gündüz** (Şuşa): İpek kumaş çeşidi (s. 191); **ikili-birri** (Qazağ): Bire iki, iki kat (s. 256); **ılğal-böökli** (Sabirabad): Küçükü büyüklü (s. 76); **doğdi-bitti** (Şamağ): Atadan, dededen (s. 148); **oğlan-kız** (Şamağ): Her iki cinsin özelliklerinin taşıyan canlı (s. 426); **şemsi-qemer** (Bakı): Parça çeşidi (s. 525); **el-eyah** (Başkeçid): Herhangi bir işi çabucak yapmak (s. 169).

2.2. Sadece Bir Sözcüğü Anımlı Olan İkilemeler

Azerbaycan Türkçesi ağızlarında tekrarlanan unsurlardan sadece birinin anlamlı olduğu ikileme örnekleri bulunmaktadır: **Ëydeş-üydeş** (Şeki): Eğri büğrü (s. 163); **lahh-malh** (Gence): Suskun, dilsiz (s. 355); **hayıl-mayıl** (İsmayılı, Şeki): Meyl etmek (s. 215).

2.3. İki Sözcüğü de Yarı Anımlı Olan İkilemeler

Azerbaycan ağızlarında tekrarlanan unsurların her ikisinin de yarı anlamlı olduğu ikileme örnekleri bulunmaktadır: **Dengil-düngül** (Bakı, Qarakilse, Quba, Sabirabad): Seyrek seyrek, tek tek (s. 134); **dengiz-düngüz** (Cebrayıl, Zengilan): Seyrek, tek tek (s. 134); **harım-cırım** (Basarkêçer, Qazağ): Kanaatsiz (s. 214); **hintil-mintil** (ol-) (Qazağ): Sarhoş gibi olmak (s. 226); **hümür-hümür** (Bakı): Yavaş yavaş (s. 254).

Sonuç

Çalışmada Azerbaycan ağızlarındaki yazı dili dışında kullanımı görülen ve sözlük kısmında madde başı olarak verilen 561 ikileme örneği sözcük türü ve yapısı ile anlam bakımından değerlendirilmiştir.

Sözcük türü ve yapısı bakımından Azerbaycan Türkçesi ağızlarında adlardan, sıfatlardan ve yansıma sözcüklerden yapılan ikilemeler ön planda olmakla beraber diğer sözcük türlerinden de birçok ikileme örneğine rastlanmaktadır. Yapı bakımından ise çekimli fiillerden, isim ve sıfat fiil eklerinden oluşan ikileme örnekleri az sayıda bulunmakla beraber, yapı bakımından daha çok yardımcı fiillerle ve yapım ekleriyle kurulan ikilemeler dikkati çekmektedir.

Anlam açısından bakıldığında ise her iki sözcüğü de anlamlı olan eş, yakın ve zıt anlamlı sözcüklerden kurulu ikilemelerin Azerbaycan Türkçesi ağızlarında sadece bir sözcüğü anlamlı olan veya her iki sözcüğü de anlamsız olan ikilemelere nazaran daha fazla olduğu görülmektedir.

İkilemelerle ilgili olarak hem sözcük türü ve yapısı bakımından hem de anlam açısından yukarıda ulaşılan sonuçlar aynı zamanda Azerbaycan Türkçesi yazı dilindeki ikilemelerin oluşum şekilleriyle de ortaklık göstermektedir. Öyle ki Azerbaycan Türkçesi yazı dilindeki ikilemelerin özelliklerine bakılacak olursa Azerbaycan Türkçesi yazı dilinde mevcut bulunan ikilemelerin de sözcük türü açısından daha çok ad, sıfat ve yansıma sözcüklere dayandığı; yapısal olarak daha çok yardımcı fiillerle ve yapım ekleriyle kurulduğu ve yine anlamsal açıdan da ikilemelerin çoğunlukla her iki sözcüğü de anlamlı olan eş, yakın ve zıt anlamlı sözcüklerle kurulduğu görülmektedir (Yalçın, 2012: 338).

Türkçenin söz varlığını barındırması açısından Azerbaycan Türkçesi ağızları oldukça önem arz etmektedir. Çünkü Azerbaycan Türkçesi ağızlarında Eski Türkçe Dönemine ait birçok arkaik unsura rastlanmaktadır. İkilemelerde Eski Türkçe Dönemine ait kelime ve ekler canlı bir şekilde yaşamaktadır. Örneğin, Azerbaycan Türkçesi ağızlarında yer alan “yenciĥ-yenciĥ” (Ağcabedi): Düşünmeden konuşmak (s. 631) ikilemesindeki yenciĥ sözcüğü Eski Türkçedeki yinik (hafif, ucuz) (Gabain, 2003: 311) sözcüğünden gelişerek şekillenen yegnicek sözcüğünün birer kalıntısıdır. Ayrıca Azerbaycan ağızlarındaki ikilemeler *Divanü Lûgat-it Türk* ile de benzerlikler taşımaktadır. Örneğin Şelale anlamındaki **Curcur** (Qebele) (s. 83); **çırçır** ((Qazaĥ) (s. 108); **şar-şar** (Mingeçevir) (s. 519); **şırşır** (Gedebey, Şuşa) (s. 529); **şorşor** (Qaĥ, Oğuz, Şemkir) (s. 536) ikilemeleri “çar çur/çag çuğ/çar çar/şar şar” (gürültüyle akan su) olarak geçmekte ve büyük oranda ses ve anlam bakımından benzerlik taşımaktadır.

Sonuç olarak Türkçenin zenginliğini, eskiliğini ve anlatım gücünü ortaya koyan ikilemelerin ele alındığı bu çalışmada, Azerbaycan Türkçesi ağızlarındaki yazı dili dışında kullanımı görülen ikilemelerin çok canlı bir şekilde yaşamakta olduğu ve Türkçenin arkaik birçok özelliğini barındırdığı ortaya konulmuştur.

Sözlük

Bu kısımda Azerbaycan Türkçesi ağızlarıyla ilgili olarak hazırlanmış olan iki ciltlik *Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti*'nde yer alan ve Azerbaycan Türkçesi yazı dili dışında kullanımı bulunan 561 ikilemeye yer verilecektir.

-A-

1. **Adağ-Adağ** (Ağdam): Adım adım, yavaş yavaş (s. 2).
2. **Adağ-Çeçeh** (Gedebey): Çocuğun ilk adımları (s. 2).
3. **Adağ-Çiçe** (Füzuli): Çocuğun ilk adımları (s. 2).
4. **Adağ-Çöçe** (Oğuz): Çocuğun ilk adımları (s. 2).
5. **Adar-Madar** (Cebrayıl): Yegâne, tek, yalnız (s. 2).
6. **Ağzaboğaz** (Ucar): Ağzına dek ağız bağız (s. 6).
7. **Ağzabuğuz** (Kürdemir): Ağzına dek ağız bağız (s. 6).
8. **Ağar-Bağar** (Şemkir): Dağların döşü, manzara, görünüş (s. 7).
9. **Ağtuğ** (Nağçıvan): Ah vah, gam, keder (s. 8).
10. **Ala-Ula** (Qazağ-Oğuz): Pamuk cinsinden bir çeşit ot (s. 12).
11. **Alay-Valay** (Haçmaz): Alt üst (s. 12).
12. **Alğay-Culğay** (Gedebey): Akraba, tanış (s. 12).
13. **Alğay-Culğay** (Basarkêçer): Karmakarışık, dolaşık (s. 12).
14. **Alğay-Ulğay** (Gedebey): Karmakarışık, dolaşık (s. 12).
15. **Alğay-Calğay** (Haçmaz): Akraba (s. 12).
16. **Alyan-Calyan** (Şemkir): Boş, manasız, önemsiz (s. 14).
17. **Ambıla-Ambıla** (Tovuz): Sendeleyerek, sağa sola eğilerek (s. 14).
18. **Ağarı-Beri** (Gence): Öteberi vb. (s. 15).
19. **Ağrı-Beri** (Tovuz): Öteberi . (s. 16).
20. **Aran-Saran** (Bakı, Salyan): Çok az, azca (s. 16).
21. **Arpa-Buğda** (Tabasaran): Gök kuşağı (s. 17).
22. **Arpa-Buğda** (Qazağ-Şemkir): Sırasıyla erkek ya da kız çocuk doğması (s. 17).
23. **Ası-Kifir** (Yevlağ): Günahkâr (s. 18).
24. **Aşıpişi** (Basarkêçer): Çocuk oyunu (s. 18).
25. **Ava-Qava** (Mingeçevir, Şeki): Şekil, görünüş (s. 20).
26. **Ayanda-Sayanda** (Mêğri): Ayda yılda bir (s. 22).

27. **Ay-Ildız** (Berde, Füzuli): Kıymetli parça (s. 22).
28. **Ayıl-Mayıl (ol-)** (Qazağ): Hayran (s. 22).
29. **Ayın-Şayın** (Meğri): Arkaya doğru (s. 22).
30. **Ayrı-Sayrı** (Hanlar): Başka (s. 23).
31. **Ayyar-Uyyar** (Oğuz): Uydurma (s. 23).
32. **Azırqa-Azırqa** (Ağcabedi): Az az (s. 24).

-B-

33. **Bağır-Öfge** (Ağcabedi): Karaciğer ve Akciğer (s. 28).
34. **Bağır-Öyfe** (Borçalı): Karaciğer ve Akciğer (s. 28).
35. **Bajabaja** (Borçalı): Gençlerin nevrüz bayramında oynadıkları oyun (s. 29).
36. **Balbalı** (Qazağ, Tovruz): Kola benzeyen bitki adı (s. 30).
37. **Banban** (Ordubad): İri ipek kozası (s. 32).
38. **Bécce-Bécce** (Şeki): Hızlıca (s. 39).
39. **Bécid-Bécid** (Bakı, Şamahı): Süratle, hızlıca (s. 39).
40. **Béje-Béje** (Qazağ): Haksız yere, boş, faydasız (s. 40).
41. **Béytin-Béytin** (Şamahı, Şuşa): Boş boş, avare avare (s. 45).
42. **Bender-Bender** (Ucar): Parça parça (s. 46).
43. **Beti-Burıt** (Meğri): Görkem (s. 48).
44. **Bıdama-Bıdama** (Cebrayıl): İri iri, büyük büyük (s. 49).
45. **Bığır-Bığır** (Füzuli): Yavaş yavaş (s. 49).

46. **Bıldır-Bıldır** (Ağsu, Kürdemir, Qazağ, Mingeçevir, Tovuz): Damla damla (s. 49-50).
47. **Bice-Bice** (Bakı): Haksız yere (s. 50).
48. **Bineli-Bilgeli** (Gökçay): Varlıklı, zengin (s. 53).
49. **Bipbili** (Kürdemir): Tavuğa benzeyen bir av kuşu (s. 53).
50. **Biş-Bişi** (Qazağ): Sünbüle benzeyen yabancı bir ot (s. 55).
51. **Bitbebit** (Kürdemir, Qazağ, Şuşa): Çok dikkatle (s. 55).
52. **Bitde-Bitde** (Şeki): Yavaş yavaş (s. 55).
53. **Bitde-Bitde** (Çemberek): Olduğu gibi, aynı dakikada (s. 55).
54. **Bizzeq-Bizzeq** (Kelbecer): Fırıldakça, hilekârca (s. 56).
55. **Bolna-Solna** (Qazağ): Yeterince (s. 57).
56. **Borbori** (Salyan): Düşünmeden (s. 58).
57. **Böleket-Böleket** (Qazağ): Bölük bölük, deste deste (s. 61).
58. **Budama-Budama** (Mingeçevir, Tovuz): İri iri, büyük büyük (s. 62).
59. **Buruz-Buruz** (Qarakilse): Acıklı acıklı, kinli kinli (s. 66).

-C-

60. **Cağ Cağ (ol-)** (İmişli): Yarık yarık, parça parça ol- (s. 69).
61. **Cancanı** (Ordubad, Şerur): Kardeş karısı, yenge (s. 71).
62. **Carcur** (Kürdemir): Kadın şalvarı türü (s. 71).

63. **Celef-Celef** (Qazağ): Deste deste, sürü sürü (s. 73).
64. **Cene-Cüne** (Bakı): Liyakatsiz (s. 73).
65. **Cercem** (Mingeçevir): Tamamıyla (s. 73).
66. **Ceycüy** (Çemberek): Beceriksiz (s. 74).
67. **Cıǵcıǵa** (Bakı) Deniz otu (s. 75).
68. **Cıǵcıǵa** (Culfa, Gence, Şerur): Süs eşyaları (s. 75).
69. **Cıǵcıǵa** (Oğuz): Cevizden hazırlanmış çocuk oyuncağı (s. 75).
70. **Cılǵalı-Böüklü** (Sabirabad): Küçükülü büyüklü (s. 76).
71. **Cırım-Cırım** (Berde): Dilim dilim (s. 77).
72. **Cız-Kemer** (Şemkir): Çocuk oyunu adı (s. 78).
73. **Cici-Baci** (Bakı): Bayan arkadaş, refakat eden kız arkadaş (s. 78).
74. **Cicili-Cicili** (Göyçay): Yavaş yavaş, az az (s. 78).
75. **Ciji-Bajı** (Terter, Ucar): Bayan arkadaş, refakat eden kız arkadaş (s. 79).
76. **Cileğ-Cileğ** (Qazağ): Deste deste, sürü sürü (s. 79).
77. **Cimciméy** (Qağ): Batakılık (s. 80).
78. **Cimcime** (Oğuz): İnce ince yağın yağmur (s. 80).
79. **Cincin** (Goranboy): Çöl kuşu (s. 80).
80. **Cincip** (Zaqatala): Sessiz, sakin (s. 80).
81. **Cire-Cire** (Ağdaş): Azar azar (s. 80).
82. **Cirimcirim** (Gedebey): Çocuk oyunu adı (s. 80).
83. **Cozcoz** (Ağcabedi): Daire şeklinde dönen bir oyuncak (s. 82).
84. **Cöyir-Cöyir** (Bakı): Boş boş, avare avare (s. 82).
85. **Cumbul-Cumbul** (Şeki): Damla damla, az az (s. 83).
86. **Cumculuğ** (Celilabad): Tamamıyla (s. 83).
87. **Curcur** (Qebele): Şelale (s. 83).
88. **Curcur** (Kelbecer): Çöl kuşu (s. 83).
89. **Curcur** (Qağ): Duru (s. 83).
90. **Cümcüme** (Oğuz): Hile (s. 85).
91. **Cümcürüh** (Meğri): Tamamıyla (s. 85).
92. **Cüre-Cüre** (Kelbecer): Türlü türlü (s. 85).
- Ç-
93. **Çağçağ** (Balaken, Gedebey, Kürdemir, Qazağ, Qağ, Zaqalata): Ağaçtan yapılan çit, kapı (s. 87).
94. **Çağçur** (Bakı, İsmayilli, Şamağı): Kadın şalvarı türü (s. 87).
95. **Çaynağ-Çoynağ** (Qazağ): Kırık dökük (s. 94).
96. **Çençene** (Çemberek, Qarakilse): Duman (s. 98).
97. **Çinem-Çinem** (Ağcabedi): Fikir alışverişinde bulunmak (s. 104).
98. **Çıǵı-Bıǵı** (Ucar): Çocuk oyunu adı (s. 106).
99. **Çırçır** (Qebele): Çıracık (s. 107).
100. **Çırçır** (Qazağ): Şelale (s. 108).
101. **Çırçirt** (İmişli): Kuş adı (s. 108).
102. **Çonçor** (Balaken): Gölet (s. 109).

103. **Çorçor** (Balaken): Değirmen suyunun kenara akıtılması için düzeltilen yer (s. 109).

-D-

104. **Dabdabay** (Qağ): Fareden daha büyük bir tür kemirgen (s. 115).

105. **Dabdabay** (Qağ): Kısa boylu insan (s. 115).

106. **Dadımduzum** (Bakı): Bir az, bir parça (s. 116).

107. **Dalda-Dama** (Bakı): Gizli (s. 119).

108. **Damdām** (Gence, Mingçeçevir, Oğuz): Pekmez pişirmek için özel toprak katılıp süzölmüş üzüm suyu (s. 120).

109. **Dasmaldasmal** (Berde): Çocuk oyunu adı (s. 125).

110. **Davdav** (Qağ, Zaçalata): Yumuşak ve uzun tüylü tavşan (s. 126).

111. **Demdeme** (Borçalı): Sabit fikirli olmayan, çabuk fikir değıştiren (s. 132).

112. **Dendene** (Qağ): Akılsız (s. 133).

113. **Dengil-Düngöl** (Bakı, Qarakilse, Quba, Sabırad): Seyrek seyrek, tek tek (s. 134).

114. **Dengiz-Düngöz** (Cebrayıl, Zengilan): Seyrek, tek tek (s. 134).

115. **Dığır-Dığır** (Kürdemir): Girintili çıkıntılı (s. 137).

116. **Dıtdağ-Dıtdağ** (Göyçay): Yavaş yavaş, az az (s. 140).

117. **Direm-Direm** (Nağçıvan): Az az (s. 145).

118. **Dirét-Dirét** (Gedebey): Hisse hisse (s. 145).

119. **Doğdi-Bitti** (Şamağ): Atadan, dededen (s. 148).

120. **Domdomu** (Füzuli): Kara karga (s. 149).

121. **Duratutmaz** (Şeki): Esassız, yerli yersiz (s. 156).

122. **Dümdüme** (Şamağ): Başörtüsü dokuyan tezgâhın bir bölümü (s. 158).

Ė

123. **Ėycahan-Ėycahan** (Kürdemir): Boş boş, işsiz (s. 163).

124. **Ėydeş-Üydeş** (Şeki): Eğri büğrü (s. 163) .

125. **Ėymana-Ėymana** (Qağ): Düşüne düşünce (s. 164).

-E-

126. **Eciş-Meciş** (Mingçeçevir): Hilekâr (s. 165).

127. **Edeli-Düdeli** (Ağdam, Berde, Şuşa): Her şeyin kuralına uygun ve yerli yerinde olması (166).

128. **Edili-Düdölü** (Qazağ): Her şeyin kuralına uygun ve yerli yerinde olması (s. 166).

129. **Efcı-Efcı** (Çemberek, Gedebay, Qazağ): Boş boş anlamsız konuşmak (s. 166).

130. **Efil-Efil** (Oğuz): Rüzgârın hafif hafif esmesi (s. 166).

131. **Eger-Ciger** (Çemberek): Canlı, cins, mahlûk (s. 166).

132. **Ekec-Ekec** (Lenkeran): Büyük büyük (konuşmak) (s. 167).

133. **Elah-Salah** (Cebrayıl): Boş, bekar, işsiz, avare (s. 168).

134. **Elçe-Elçe** (Göyçay, Lenkeran, Mingçeçevir, Salyan): Parça parça (s. 168).

135. **Elefsın-Bılafsın** (Cebayıl): Karışık (s. 169).
136. **Eleşen-Küleşen** (İmişli): Zorlukla, güç bela (s. 169).
137. **El-Eyağ** (Başkeçid): Her hangi bir işi çabucak yapmak (s. 169).
138. **Embız-Embız** (Borçalı, Gedebey, hanlar, Qazağ, Tovuz): Toplu bir şekilde, salkım salkım (s. 171).
139. **Emenci-Kömenci** (Cebayıl): Ebegümeçigillerden bir ot (s. 171).
140. **Emin-Seminlik** (Göyçay): Sessiz olmak (s. 172).
141. **Emiş-Qatış** (Ucar): Bir yerde, birlikte (s. 172).
142. **Emiş-Qemiş** (Ağcabedi): Çok yakın (s. 172).
143. **Enecer-Sütecer** (Salyan): İlkini yaşı dolmadan dünyaya gelen ikinci çocuk (s. 173).
144. **Evelen-Gevelen** (Salyan): Boş boş, gereksiz, yersiz (s. 179).
145. **Eyalğa-Şeyalğa** (Şuşa): Lakap, takma ad (s. 180).
146. **Eyiş-Üyüş** (Çemberek): Eğri büğrü (s. 180).
- F-**
147. **Filfil** (Çemberek): Akılsız (s. 186).
148. **Filtih-Filtih** (Tovuz): Parça parça, yırtık pırtık olmak (s. 186).
- G-**
149. **Gallah-Gallah** (Quba): Başlı başına (s. 189).
150. **Gallah-Gallah** (Quba): Destelenmiş hâlde olmak (s. 189).
151. **Gecê-Gündüz** (Borçalı): İpek kumaş çeşidi (s. 190).
152. **Gejê-Gündüz** (Ağcabedi): Çocuk oyunu adı (s. 191).
153. **Gejê-Gündüz** (Şuşa): İpek kumaş çeşidi (s. 191).
154. **Gelgel** (Eli Bayramlı, Göyçay, İsmayılı, Kürdemir, Şamağı): Su kabı, küçük sarnıç (s. 192).
155. **Gelgel** (Hamamlı): Küçük araba (s. 193).
156. **Gelgel** (Terter): Boyunbağı (s. 193).
157. **Gelgel** (Lenkeran): Çocuk döşegi (s. 193).
158. **Gendi-Gendine** (Qazağ): Kendi kendine (s. 194).
159. **Gevgez** (Cebayıl): Çok ihtiyar (s. 196).
160. **Gevgez** (Zengilan): Bostan bitkilerine zarar veren bir çeşit kurt (s. 196).
161. **Gic-Karığ** (Bakı): Şaşıp kalmak (s. 197).
162. **Gildir-Gildir** (Bakı, Gedebey, Kürdemir, Salyan): Damla damla, azar azar (s. 198).
163. **Gile Zuze** (Bakı): Hastalıktan inlemek (s. 198).
164. **Gilgile** (Bakı): Tahta veya demirden hazırlanan sağanak şekilli çocuk oyuncağı (s. 198).
165. **Girgire** (İmişli, Lankeran): El değirmeni (s. 200).
166. **Gorgor** (haçmaz): Alev, ateş (s. 202).
167. **Göntöy-Göntöy** (Gedebey): Ters ters (s. 203).

168. **Gumur-Gumur** (Ağcabedi): Yavaş yavaş, aheste aheste (s. 205).

169. **Gurgur** (Derbend): Hind tavuğu (s. 206).

170. **Gur-Gur** (Quba): Şelale (s. 206).

-H-

171. **Hal-Helay** (Qağ): Sade (s. 212).

172. **Halla-Qulla** (Meğri): Yardımlaşarak (s. 212).

173. **Handa Bir** (Celilabad): Çok az, tek tük (s. 213).

174. **Harfa-Harfa** (Ağcabedi): Edebsizce (s. 214).

175. **Harım-Cırım** (Basarkêçer, Qazağ): Kanaatsiz (s. 214).

176. **Haşan-Kêşen** (Laçın): Servet, mal mülk (s. 214).

177. **Hay-Hay** (Göyçay, Kelbecer, Şamağı): Sütü çörek (s. 215).

178. **Hayıl-Mayıl** (İsmayılı, Şeki): Meyl etmek (s. 215).

179. **Hêr-Çêr** (Lenkeran): Şaşı (s. 216).

180. **Hêr-Hêş** (Gence): Çer çöp (s. 216).

181. **Hêrti-Pêrti** (Qazağ): Hiçbir şey (s. 216).

182. **Hêrti-Pêrti** (Çemberek): Kaba davranan insan (s. 216).

183. **Heldir-Hüldür** (Zaqatala): Alakasız (s. 219).

184. **Helle-Hülle** (Ağdaş): Küçük yararsız karpuz (s. 219).

185. **Helme-Cülme** (Gedebey): Karmakarışık (s. 219).

186. **Hendir-Hamar** (Kürdemir): Çukurlu yol (s. 220).

187. **Heneğ'-Heneğ'** (Ağstafa, Daşkesen, Gedebey, Goranboy, hanlar, Mingçeçevir): Yavaş yavaş (s. 220).

188. **Hene-Mene** (Qazağ): Öyle böyle (s. 220).

189. **Henir-Ünür** (Tovuz): Çer çöp (s. 221).

190. **Herbe-Hemedan** (Şamağı): Korkutmak, tehdit etmek (s. 221).

191. **Hereket-Hereket** (Qebele): Çabukça (s. 222).

192. **Hersimpers** (Qazağ): Mest olmak (s. 222).

193. **Hersipers** (Şeki): Mest olmak (s. 222).

194. **Hes-Hüs** (Lenkeran): Anlamaz, düşüncesiz, edepsiz (s. 223).

195. **Hes-Hüs** (Lenkeran, Salyan): Kaşla gözle işaret etmek (s. 223).

196. **Heşe-Héyver** (Ucar): Asla, katiyyen (s. 223).

197. **Heşhüş** (Bakı): Pilavla birlikte yenilmek için pişirilen et yemeği (s. 223).

198. **Het-Hüt** (Gedebey): Kaba konuşan kimse (s. 224).

199. **Heve-Cüve** (Bakı): Derman bitkisi adı (s. 224).

200. **Hırım-Zırım** (Tovuz): Sinirli, üzüntülü (s. 225).

201. **Hili-Hili** (Lenkeran): Çocuk oyunu adı (s. 225).

202. **Hintil-Mintil (ol-)** (Qazağ): Sarhoş gibi olmak (s. 226).

203. **Hint-Mint** (Qazağ): Tamamıyla (s. 226).

204. **Hinput** (Mingeçevir): Tamamıyla (s. 226).
205. **Hoç-Hoçi** (Lenkeran): Dedikoducu, söz gezdiren kişi (s. 226).
206. **Hophop** (Goranboy): Bir tür kuş (s. 227).
207. **Hophopu** (Göyçay): Bir tür kuş (s. 227).
208. **Hor-Hor** (Füzuli): Az az, yavaş yavaş (s. 228).
209. **Hor-Hori** (Salyan): Yıpranmış, eski (s. 228).
210. **Hor-Hori** (Salyan): Boş konuşan, geveze (s. 228).
211. **Horhoyuş** (Çemberek, gedebey, Qazağ): Derman bitkisinin kaynatılmasından alınan su (s. 228).
212. **Hoti-Hoti** (Salyan): Hızlı hızlı konuşan (s. 228).
213. **Huydurumhuy** (Ağdam): Çocuk oyunu adı (s. 231).
214. **Hüldür-Hüldür** (Qağ): Çayın köpüklenerek akması (s. 232).
215. **Hürüt-Hürüt** (Qarakilse): Acıyacak, üzüntülü halde olma (s. 233).
216. **Hüthüt** (Ordubad): Bir tür kuş (s. 233).
217. **Hüthütü** (Mingeçevir): Hızlı konuşan (s. 233).
218. **Hütür-Hütür** (Meğri): Dikkatle (s. 233).
219. **Halhal** (Başkeçid, Borçalı, Gedebey, Hanlar, Qazağ, Quba, Şemkir, Tovuz): Etrafi çevrili yer (s. 235).
220. **Halhal** (Daşkesen, Gedebey): Direklerin arasına koyulan ağaç (s. 235).
221. **Hamhırt** (Bakı): Her zaman lazımlı şeyler, ev eşyası (s. 236).
222. **Hapağap** (Qazah): Düz, dümdüz (s. 237).
223. **Hapğara** (Ucar): Korku (s. 237).
224. **Harahara** (Zaqalata): Çıra, lamba koymak için duvarda düzeltilmiş özel yer (s. 237).
225. **Harhapan** (Gedeey): Sahipsiz, kimsesiz, boş (s. 238).
226. **Hum-Hım** (Qazağ): Temel, öz (s. 244).
227. **Hımhımı** (Oğuz, Zaqalata): Yabani bitki adı (s. 244).
228. **Hımhımı** (Mingeçevir): Yabani bitki adı (s. 244).
229. **Hıncam-Hıncam (ële-)** (Tovuz, Zerdab): Ezik ezik (s. 244).
230. **Hırça-Hırça** (Lenkeran): Parça parça, hisse hisse (s. 246).
231. **Hırhır** (Culfa): Hızır (s. 246).
232. **Hırhır** (Bakı): Sütle yapılmış aş, yemek (s. 246).
233. **Hırhınc** (Tovuz): Ezgin, yorgun (s. 246).
234. **Hırhış** (Tovuz): Ezgin, yorgun (s. 246).
235. **Hırna-Hırna** (Qazağ): Adavet, düşmanlık (s. 246).
236. **Hoca-Hoca** (Kürdemir, Oğuz): Kuş adı (s. 250).
237. **Hojahoja** (Berde, Terter, Ucar): Eti yenilebilen bir çeşit çöl kuşu (s. 250).
238. **Horhor** (Zaqalata): Çocuk oyunu adı (s. 251).
239. **Horhoru** (Cebrayıl): İri taneli bir üzüm çeşidi (s. 251).

240. **Hothoti** (Bakı): Üzüm çeşidi (s. 252).
 241. **Hotum-Hotum** (Goranboy): Deste deste kümelemek (s. 252).
 242. **Hümür-Hümür** (Bakı): Yavaş yavaş (s. 254).

-İ-

243. **İkili-Birri** (Qazağ): Bire iki, iki kat (s. 256).
 244. **İlmine-Qulğuna** (Çemberek): Ara karıştıran, söz gezdiren (s. 257).
 245. **İvir-Cıvir** (Balaken): Gereksiz eşya, hırdavat (s. 263).
 246. **İy-Ciy** (Bilesuvar): Ses soluk (s. 263).
 247. **İzdi-Reğbetdi** (Oğuz): Liyakatli (s. 264).

-K-

248. **Kallah-Kallah** (Quba): Başlı başına (s. 267).
 249. **Katta Katta** (Ağdaş, Mingçeçevir): İri iri, büyük büyük (s. 269).
 250. **Kedi-Kedi** (danışmaq) (Qazağ, Zerdab): Yaşına uygun olmayan şekilde konuşmak (s. 271).
 251. **Kelim-Kelim** (Qazağ): Bazen, arada bir (s. 274).
 252. **Kelle-Kelle** (Bakı, Quba, Şamağı): Büyük büyük (s. 274).
 253. **Keren-Keren** (Cebrayıl, Şamağı): Defalarca (s. 277).
 254. **Kerrem-Merrem** (İmişli): Döne döne, defalarca (s. 278).
 255. **Kerren-Kerren** (Cebrayıl): Defalarca (s. 278).

256. **Kertdeş-Kertdeş** (Gedebey): Boş boş, manasız (s. 278).
 257. **Keze-Küze** (Ucar): Manasız, boş boş (s. 279).
 258. **Kıpmıq** (Barana, Gedebey, Gence, Qazağ): Ağaç keserken ya da odun doğrarken yere dökülen kırıntılar (s. 279).
 259. **Kırkıra** (Ağdam, Balaken, Borçalı, Qağ, Zaqalata): El değirmeni (s. 279).
 260. **Kıtl-Kıtl** (Qazağ): Yavaş yavaş, azar azar (s. 280).
 261. **Kilkile** (Qazağ, Şamağı): El değirmeni (s. 281).
 262. **Kirin-Kirin** (Füzuli, Qazağ): Yavaş yavaş (s. 282).
 263. **Kirkine** (Ordubad): El değirmeni (s. 282).
 264. **Kirkire** (Berde, Bolnisi, Borçalı, Cebrayıl, Culfa, Çemberek, Gence, Goranboy, Göyçay, Qazağ, Laçın, Mingçeçevir, Şemkir, Ucar): El değirmeni (s. 282).
 266. **Kirt-Kirt** (Göyçay): Büyük büyük, iri iri (s. 283).
 267. **Konalğa-Konalğa** (Hanlar, Kelbecer): Deste deste, küme küme olmak (s. 284).
 268. **Korın-Korın** (Celilabad): Azıcık, zayıf (s. 285).
 269. **Korun-Korun** (Qazağ, Kürdemir): Azıcık, zayıf (s. 285).
 270. **Köhlü-Kömeleşli** (Şeki): Tam tamına, tamamen (s. 287).
 271. **Köhlü-Kömeşdi** (Ağdam, Mingçeçevir): Tam tamına, tamamen (s. 287).

272. **Köntö-Köntö** (Quba): Kabaca, kötü şekilde (s. 288).

273. **Köntöy-Köntöy** (Bakı, Qazağ, Tovuz): Kabaca, kötü şekilde (s. 288).

274. **Köş-Kiflet** (Bakı): Büyük aile (s. 289).

275. **Kurul-Kurul** (Şamağ): Çok çok (s. 290).

276. **Kürdküleş** (Ordubad): Meyve sıkmaya yarayan metal alet (s. 295).

277. **Kütürüş** (Ağdaş): Bahisleşmek, dik başlı olmak (s. 297).

278. **Kütüt** (Ağdaş): Bahisleşmek, dikbaşlı olmak (s. 297).

Q

279. **Qaçaq-Qaçaq** (Şuşa): Çocuk oyunu adı (s. 300).

280. **Qaç-Yort** (Celilabad): Kaça kaça, kaçarak (s. 300).

281. **Qadı-Qadı** (Ağbaba, Gedebe, Şemkir): Büyük büyük (konuşmak) (s. 300).

282. **Qafun-Qara** (Haçmaz, İsmayılı, Quba): Sütle yapılmış aş, yemek (s. 301).

283. **Qahar-Quharriş** (Çemberek): Kıtık (s. 301).

284. **Qaj-Qaj** (Şuşa): Dilim dilim (s. 302).

285. **Qaqa** (Oğuz, Zaqalata): Ceviz (s. 302).

286. **Qaqqa-Bille** (Ucar): Çocuk dilinde her çeşit tatlı ya da meyve (s. 302).

287. **Qapba-Qapba** (Mingeçevir): Çocuk oyunu adı (s. 306).

288. **Qarın-Qarta** (Gence, Haçmaz, Salyan): İnsan veya hayvandaki iç organlar (s. 311).

289. **Qarqaqaf** (Oğuz): Yabani bitki adı (s. 312).

290. **Qarqara** (Çemberek, Karvansaray, Ordubad, Salyan): Akarsuyun üzerindeki ince buz tabakası (s. 312)

291. **Qatqat** (Cebrayıl, Kürdemir, Qarakilse, Şemkir, Tovuz): Geviş getiren hayvanların karnı ile kursağı arasındaki hazım organı (s. 315).

292. **Qat-Qar (ële-)** (Cebrayıl, Daşkesen, Zengilan): Katıştırmak (s. 315).

293. **Qazı-Qazı** (Bilesuvar): Büyük büyük (Konuşmak) (s. 318).

294. **Qazqaz** (Bakı): İpek parça adı (s. 318).

295. **Qede-Qede** (Celilabad): Gizli (s. 319).

296. **Qıdır-Qucur** (Mingeçevir): Anlaşılmayan konuşma (s. 324).

297. **Qıdır-Mıdır** (Qubadlı): Anlaşılmayan ses, konuşma (s. 324).

298. **Qıdıda** (Lenkeran): Gıdıklamak (s. 324).

299. **Qıhım-Qıhım** (Berde): Küçük küçük, parça parça (s. 325).

300. **Qıhmıh** (Füzuli, Gedebe, Kürdemir, Qazağ, Qah, Mingeçevir, Oğuz, Şeki, Tovuz, Yevlağ): Küçük ağaç parçaları, çıra, çırpı (s. 325).

301. **Qılıs-Qılıs** (Zaqalata): Boş boş, akılsızca (s. 326).

302. **Qımqıma** (Şemkir): Yavaşça kısık sesle okuma ya da konuşma, mırıldanma (s. 327).

303. **Qımqımı** (Basarkêçer, Qazağ, Şemkir): Yavaşça kısık sesle okuma ya da konuşma, mırıldanma (s. 327).

304. **Qınca-Qınca** (Çemberek): Yavaş yavaş, azar azar (s. 328).
305. **Qıncıq-Qıncıq** (Tovuz): Yavaş yavaş, azar azar (s. 328).
306. **Qırd-Qırde** (Lenkeran): Diz dize (s. 331).
307. **Qırqır** (Hamamlı): Çocuk oyunu (s. 331).
308. **Qırqıra** (Qazağ): Otsuz, susuz yer (s. 331).
309. **Qırqıra** (Şeki): İpek kozası (s. 331).
310. **Qırqırma** (Ağdam): Çok tuzlu (s. 331).
311. **Qırqıray** (Qağ, Zaqalata): Bir çeşit börek (s. 332).
312. **Qırqıt** (Zaqalata): Dokumacılık aleti (s. 332).
313. **Qırqıte** (Meğri): Çengel (s. 332).
314. **Qırs-Qırs** (Balaken): Yumru yumru (s. 333).
315. **Qoqazdana Qoqazdana** (Ağbaba): Övünerek (s. 338).
316. **Qoç Quzu** (Basarkêçer): Bir tür mantar (s. 337).
317. **Qoş-Quzu** (Basarkêçer, Çemberek): Bir tür mantar (s. 342).
318. **Qoyun-Quzu** (Zengilan): Çocuk oyunu adı (s. 343).
319. **Qudqudu** (Şemkir): Dedikodu (s. 344).
320. **Qurc-Qurc** (Salyan): Parça parça (s. 347).
321. **Quzaquza** (Haçmaz): Çocuk oyunu adı (s. 351).
322. **Laf-Laf** (Qazağ): Anlamsız (s. 353).
323. **Lalıh-Malıh** (Gence): Suskun, dilsiz (s. 355).
324. **Lam-Cim** (Mingeçevir, Nağçıvan): Sessiz (s. 355).
325. **Lapar-Lapar** (Lenkeran): Parça parça (s. 356).
326. **Lapdan-Lapa** (İmişli): Birden bire (s. 356).
327. **Las-Las** (Gence, Qazağ): Kat kat (s. 357).
328. **Lavasa-Lavasa** (Lenkeran): Kat kat (s. 357).
329. **Lebbeleb** (Bakı): Ağzına kadar dolu (s. 358).
330. **Lej-Lavaş** (Salyan): Bol, çok (s. 359).
331. **Leş-Lavaş** (Kürdemir): Bol, çok (s. 359).
332. **Leş-Leş** (Tovuz): Boş boş, işsiz (s. 359).
333. **Ler-Lejan** (Şemkir): Bol, çok (s. 359).
334. **Leyla-Leyla** (Qazağ): Hazin hazin (s. 359).
335. **Ledim-Ledim** (Şeki): Boş boş (s. 360).
336. **Lembe-Lembe** (Gence): Deste deste, küme küme (s. 362).
337. **Lep-Lep** (Lenkeran): Top top oyunu (s. 364).
338. **Ler-Levin** (Çemberek): Yüz, sıfat (s. 364).
339. **Lingi-Lingi** (Lenkeran): Çocuk oyunu adı (s. 368).
340. **Live-Live** (Laçın, Lenkeran): Gayrı ciddi (s. 369).
341. **Lobbaz-Lobbaz** (Tovuz): Kibir, kendini beğenmişlik (s. 369).
342. **Lopa-Lopa** (Göyçay): İri iri (s. 371).

-L-

343. **Lor-Lor** (Oğuz): Küçük şelale (s. 371).

344. **Lön-Lön** (Qazağ): Çeşit çeşit (s. 372).

345. **Löyünbelöyün** (Göyçay, Mingeçevir): Çeşit çeşit (s. 373).

346. **Löyün-Löyün** (Qazağ): Çeşit çeşit (s. 373).

347. **Lüen-Lüen** (Qazağ): Fasil fasıl (s. 373).

-M-

348. **Maça-Maça** (Bakı): Aşıkla oynanan bir çocuk oyunu (s. 375).

349. **Madar-Güzar** (Gedebey): Tek, yegâne (s. 375).

350. **Madar-Güzar** (Qazağ): Yaşantı, geçme, geçiş (s. 375).

351. **Mavala-Mavala** (Qarakilse): Aç acına (s. 382).

352. **Mêşmêşi** (Deveçi, Quba, Ordubad, Sabirabad): Kayısı, kurutulmuş erik (s. 384).

353. **Merdi-Merdi** (Oğuz): Çocuk oyunu adı (s. 388).

354. **Mere-Mere** (İsmayılı, Salyan, Şamağı): Çocuk oyunu adı (s. 389).

355. **Mere-Mere** (Ağdaş): Çocuk oyunu adı (s. 389).

356. **Meşmeşi** (Quba, Ordubad): Kayısı, kurutulmuş erik (s. 391).

357. **Meteh'-Meteh'** (Ağdam): Çocuk oyunu adı (s. 391).

358. **Mete-Mete** (Ağdaş, Gence, Göyçay): Çocuk oyunu adı (s. 391).

359. **Met-Met** (Ağdaş): Çocuk oyunu adı (s. 391).

360. **Mezmezêh** (Mêğri): Bir tür zehirli böcek (s. 392).

361. **Mezmeze** (Nağçıvan): Ağzı su ile çalkalama (s. 392).

362. **Mıcı-Mıcı** (Mêğri): Yavaş yavaş (s. 392).

363. **Mıgır-Mıgır** (Salyan): Yavaşça, gizlice (s. 392).

364. **Mıgımığ** (Nağçıvan): Hastalık bulaştıran bir tür böcek (s. 392).

365. **Mıgımığa** (Ağcabedi, Tovuz, Zengilan): Hastalık bulaştıran bir tür böcek (s. 392).

366. **Mıgımığı** (Borçalı, İsmayılı): Hastalık bulaştıran bir tür böcek (s. 392).

367. **Mırız-Mırız** (Zengilan): Sinirli, üzüntülü (s. 393).

368. **Mırmırı** (Zerdab): Balık türü (s. 393).

369. **Mızımız** (Berde): Burnundan konuşan (s. 394).

370. **Mızımız** (Borçalı): Burnundan konuşan (s. 394).

371. **Mızımız** (İsmayılı, Yevlağ): Tereddüt eden, inatçı (s. 394).

372. **Midi-Midi** (Mingeçevir): Ağır hareket eden (s. 395).

373. **Miş-Miş** (Balaken): Bir tür baklagil (s. 397).

374. **Mişmişi** (Derbend, Hüdut, Quba): Erik, kayısı (s. 397).

375. **Moça-Moça** (Bakı): Bir çeşit oyun adı (s. 398).

376. **Molla-Molla** (Ağdam): Çocuk oyunu adı (s. 399).

377. **Mormor** (Ağcabedi): Seher vakti (s. 399).
378. **Mosmotu** (Ağbaba, Borçalı, Çemberek): Dava, kışkırtma, olay (s. 400).
379. **Motmotu** (Qazağ, Şemkir): Ağaç türü (s. 400).
380. **Mozamoza** (Berde, Yevlağ): Çocuk oyunu adı (s. 400).
381. **Mozmoz** (Berde): Çocuk oyunu adı (s. 400).

-N-

382. **Nagah-Nagah** (Daşkesen): Tek tek, az az (s. 409).
383. **Nağız-Nağız** (Sabirabad): Düşüncesiz, yersiz (s. 409).
384. **Naznaz** (Bakı): İpekten yapılmış başörtüsü (s. 413).
385. **Naznazi** (Quba): İpekten yapılmış başörtüsü (s. 413).
386. **Naznazi** (Zengilan): Çocuk oyunu adı (s. 413).
387. **Negah-Negah** (Qazağ): Tek tük (s. 414).
388. **Neğis-Neğis** (Kelbecer): Pis pis (s. 415).
389. **Neğ-Neğ** (Çemberek, Qazağ, Tovuz): Zıyan (s. 415).
390. **Neğ-Neğ** (Tovuz): Göz hastalığı (s. 415).
391. **Neğ-Neğçi** (Qazağ, Tovuz): Ziyankâr (s. 415).
392. **Neğ’Nük** (Zaqalata): Aksak adam (s. 415).
393. **Neknek** (Ağcabedi, Berde, Şuşa, Yevlağ): Çocuk oyunu adı (s. 415).
394. **Nek-Tek** (Ağcabdi, Berde, Kebecer, Şuşa, Terter, Yevlağ): Çocuk oyunu adı (s. 415).

395. **Nıgır-Nıgır** (Mingeçevir): Gizli gizli (s. 418).
396. **Nızınız** (Mingeçevir): Burnundan konuşan (s. 419).
397. **Nurunburun** (Quba): Armut çeşidi (s. 422).
398. **Nünnünü** (Bakı): Avare (s. 422).

-O-

399. **Oğal-Buğal** (Ağbaba, Goranboy, Şerur): O taraf bu taraf (s. 426).
400. **Oğlan-Kız** (Şamağı): Her iki cinsin özelliklerinin taşıyan canlı (s. 426).
401. **Omalağ-Çomalağ** (Şeki): Birlikte, ayırmadan (s. 428).
402. **Ornac-Ornac** (Şamağı): Büyük büyük (s. 429).
403. **Ozana-Ozana** (Quba): Boş boş, avare, işsiz güçsüz (s. 432).
404. **Ozan-Qazan** (Ağcabedi): Kafası allak bullak olmak, kafası karışmak (s. 432).
405. **Ozan-Ozan** (Şamağı): Çok uzun süre (s. 432).

-Ö-

406. **Ögec-Ögec** (Şamağı): Büyük büyük, yaşına uygun olmadan konuşmak (s. 434).
407. **Örnec-Örnec** (Ağdam): Kibirli şekilde, övünerek konuşmak (s. 436).
408. **Öyci-Öyci** (Göyçay): Çocuk oyunu adı (s. 436).

-P-

409. **Part-Part** (Derbend): Kavrulmuş bir çeşit kuru yemiş (s. 442).

410. **Patpatı** (Gence): Yabani bitki adı (s. 443).
411. **Pay-Ruş** (Bakı): Pay, hisse (s. 443).
412. **Pay-Tüş** (Bakı): Pay, hisse (s. 444).
413. **Pay-Ülüş (èle-)** (Gence): Pay, paylama (s. 444).
414. **Pay-Ürüş** (Qağ, Şeki): Pay, paylama (s. 444).
415. **Perpeneg** (Derbend): Kelebek (s. 450).
416. **Perper** (Ordubad, Şerur): Kelebek (s. 450).
417. **Perpere** (Salyan): Yün eğirme aletinin bir bölümü (s. 450).
418. **Pese-Püse** (Gence): Öteberi, şey şüy (s. 451).
419. **Pıl-Pıl (ol-)** (Cebrayıl): Kırmak, parçalamak (s. 453).
420. **Pırpıt** (Cebrayıl): Bir çeşit çörek (s. 453).
421. **Pırpız** (Ucar): Yabani bitki adı (s. 453).
422. **Pırpızağ** (Zengilan): Yabani bitki adı (s. 453).
423. **Pırpızağ** (Zengilan): Ağaç budağı (s. 453).
424. **Pısım Pısım** (Ağdaş): Fısıltıyla konuşmak (s. 454).
425. **Pısın Pısın** (İsmayılı): Fısıldamak (454).
426. **Pıspıs** (Ordubad): Bir çeşit böcek, kurt (s. 454).
427. **Pıspısa** (Zengilan): Yabani bitki adı (s. 454).
428. **Pıspısa** (Bakı, Celilabad): Bir çeşit böcek, kurt (s. 454).
429. **Pıspısa** (Ucar): Sessizce, fısıldaşarak konuşmak (s. 454).
430. **Pilpile** (Göyçay): Ebekömece (s. 455).
431. **Pilpile** (Ucar): Narin, ince süpürge (s. 455).
432. **Pilpile** (Kürdemir): İnce kâğıt (s. 456).
433. **Pişpişe** (İmişli, Ucar): Yabani bitki adı (s. 457).
434. **Pişpişi** (Bakı, Qazağ, Laçın, Mingecëvir, Zengilan): Yabani bitki adı (s. 457).
435. **Porporu** (Qazağ): Dikenli dallardan birinin adı (s. 458).
436. **Potpotu** (Ağdam, Hıocavend): Kuşun midesine verilen isim (s. 459).
437. **Potpotu** (Borçalı): Yabani bitki adı (s. 459).
438. **Pörpöte** (Borçalı): Kuşun midesine verilen isim (s. 459).
439. **Pulapula** (Bakı): Çocuk oyunu adı (s. 461).
440. **Pulpul** (Borçalı): Çocuk oyunu adı (s. 461).
441. **Puncul-Puncul** (Zaqalata): Damla damla, azar azar (s. 461).
442. **Pürtim-Pürtim** (Qafan): Parça parça olmak, çürümek (s. 463).
- R-**
443. **Reve-Rüve** (lenkeran): İnsan veya hayvandaki iç organlar (s. 465).
444. **Rize-Rize** (Lenkeran): Çizik çizik (s. 466).
- S-**
445. **Saf-Saf (ol-)** (Quba): Delik deşik olmak (s. 468).

446. **Safsaf** (Ordubad): Tilkiye benzeyen vahşi hayvan (s. 468).
447. **Saqqa-Saqqa** (Berde): Çocuk oyunu adı (s. 470).
448. **Salsal** (Basarkêçer): Anlamaz, kalmaz (s. 472).
449. **Sarsarı** (Celilabad, Eli Bayramlı, Haçmaz): Erik (s. 475).
450. **Sayıl-Bayıl** (Quba): Sayıklamak (s. 477).
451. **Sayır-Bayır** (Şahbuz): Sayıklamak (s. 477).
452. **Sekseki** (Qazağ): Akılsız (s. 481).
453. **Silsil** (Quba): Buğday çeşidi (s. 494).
454. **Sofsofi** (Salyan): Her şeyden şüphe eden (s. 501).
455. **Sorsor** (Ucar): Soğukkanlı (s. 503).
456. **Sorsor** (Göyçay): Uzun uzadıya konuşmak (s. 503).
457. **Sülsül** (Quba): Çavdar (s. 509).
458. **Sür-Sinc** (Qazağ): Yüz, sıfat (s. 512).

-Ş-

459. **Şah-Vezir** (Şuşa): Çocuk oyunu adı (s. 516).
460. **Şahşah** (İmişli): At eğitiminde kullanılan enli ağaç parçası (s. 516).
461. **Şan-Çayan** (Kelbecer): Yılan, akrep (s. 519).
462. **Şap-Şap** (Bakı, Celilabad, Lenkeran): Evde giyilen ayakkabı (s. 519).
463. **Şapşapı** (Kürdemir, Zerdab): Evde giyilen ayakkabı (s. 519).

464. **Şap-Şup** (Bakı): Evde giyilen ayakkabı (s. 519).
465. **Şar-Şar** (Mingeçevir): Şelale (s. 519).
466. **Şel-Şül** (Mêğri): Meyve (s. 525).
467. **Şemsi-Qemer** (Bakı): Parça çeşidi (s. 525).
468. **Şılığ-Şılığ** (Qazağ): Kırık kırık, ezik ezik (s. 528).
469. **Şırşır** (Gedebey, Şuşa): Şelale (s. 529).
470. **Şırşıra** (İsmayılı): Şelale (s. 529).
471. **Şilte-Şilte** (Lenkeran): Parça parça (s. 531).
472. **Şiltiğ-Şiltiğ (ële-)** (Gedebey): Parça parça (s. 531).
473. **Şiltim-Şiltim** (Mingeçevir): Parça parça (s. 531).
474. **Şire-Mala** (Bakı): Dar (s. 533).
475. **Şonu-Şonu** (Ağdam): Çocuk oyunu adı (s. 525).
476. **Şorşor** (Qağ, Oğuz, Şemkir): Şelale (s. 536).
477. **Şulum-Bulum** (Qazağ, Zaqatala): Üstü başı kir pas içinde olan (s. 539).
478. **Şulum-Şulum** (Qazah, Zaqatala): Boşu boşuna, avare (s. 539).
479. **Şundul-Şundul** (Şeki): Avare avare, boş boş (s. 540).
480. **ŞupŞupi** (Salyan): Çocuk oyunu adı (s. 540).
481. **Şüley-Şüley** (Şamağı): Daracık (s. 541).

-T-

482. **Taftapı** (Karvansaray): Bir çeşit çörek (s. 543).

483. **Tahtaḥ** (Şamaḥı): Hamuruna süt ya da yağ karıştırılmış bir çeşit çörek (s. 545).
484. **Taraḥ-Taraḥ** (Oğuz): Bir kuş türü (s. 548).
485. **Taraşa-Taraşa** (Şeki): Parça parça (s. 549).
486. **Tayfa-Tabın** (Culfa): Akraba, tanıdık (s. 552).
487. **Tehniye-Tehniye** (Şamaḥı): Nefes nefese, zorlukla (s. 552).
488. **Télbe-Télbe** (Salyan): Ardı ardına, ardışık (s. 553).
489. **Teciḥ'-Teciḥ'** (Qazaḥ): Yersiz, boşu boşuna (s. 535).
490. **Tellem-Tellem** (Qazaḥ): Boş boşuna, işsiz (s. 558).
491. **Teme-Teme** (Gence): Çocuk oyunu adı (s. 558).
492. **Tentene** (Haçmaz): Hafif tabiatlı, ağır olmayan (s. 560).
493. **Tepili-Tıḥılı** (Kürdemir): Ağzına kadar dolu (s. 561).
494. **Teşer-Teşer** (Şamaḥı): Büyük büyük, edepsizce konuşmak (s. 563).
495. **Tırımtız** (Zaqatala): Zayıf, cılız (s. 565).
496. **Tırış-Fırış** (Salyan): Pis, kötü (s. 566).
497. **Tır-Tır** (Oğuz): Yabani bitki adı (s. 566).
498. **Tiliz-Piliz** (Zaqatala): Gereksiz (s. 568).
499. **Tire-Tire** (Şuşa): Takım, taraf, küme (s. 569).
500. **Tir-Tip** (Qarakilse): Şekil (s. 569).
501. **Tontol** (Ağbaba): Aksak (s. 573).
502. **Top-Top** (Zerdab): Geviş getiren hayvanlarda mide (s. 573).
503. **Top-Topik** (Kelbecer): Dikenli bitki adı (s. 573).
504. **Turna-Turna** (Sabirabad): Çocuk oyunu adı (s. 580).
505. **Turtut** (Şuşa): İtaat (s. 580).
506. **Tümtüh** (Göyçay, Kürdemir, Mingecévir, Ucar): Güdük, kısa boylu (s. 585).
- U-
507. **Ubur-Subur** (Qaḥ): Git gel (s. 589).
508. **Uğuna-Uğuna** (Qaḥ): Boğulacak gibi olmak, acı çekmek (s. 590).
509. **Urnac-Urnac** (Mêgri): Büyük büyük konuşmak (s. 594).
510. **Uruḡlu-Turuḡlu** (Bakı, Qaḥ, Şamaḥı): Yakın akrabası olan, arkası kuvvetli olmak (s. 595).
511. **Uruḡ-Turuḡ** (Ağdam, Bakı, Şamaḥı, Şuşa): Tayfa, nesil (s. 595).
512. **Uruḡlu-Turuḡlu** (Qaḥ, Zaqatala): Artıp türeyen, nesil veren (s. 595).
513. **Uruḡ-Turuḡ** (Ağsu, Kürdemir, Oğuz, Ucar): Tayfa, nesil (s. 595).
514. **Uvur-Suvur** (Zaqatala): Git gel (s. 597).
- Ü-
515. **Üçem-Üçem** (Ordubad): Üçer üçer (s. 599).
516. **Üçüç** (Qaḥ): Küçük bir böcek türü (s. 599).
517. **Üteleḥ'-Üteleḥ'** (Basarkéçer): Sabırsızca (s. 603).

-V-

518. **Varvar** (Oğuz): Hayvanları sokan kanatlı haşerat (s. 609).
519. **Varvara** (İmişli, Şemkir, Tovuz): Çok konuşan, geveze (s. 609).
520. **Varvarçı** (Şamahtı): Çok konuşan, geveze (s. 609).
521. **Vasvası** (Çemberek, Sabirabad): Çok konuşan, geveze (s. 609).
522. **Véjele-Véjele** (Füzuli): Boş boşuna, avare, işsiz güçsüz (s. 610).
523. **Véysel-Véysel** (Salyan): Avare avare, boş boş (s. 611).
524. **Verbever** (Şahbuz, Şerur): Yavaş yavaş (s. 612).
525. **Vesselayi-Vesselayi** (Bakı): Boş boş (s. 613).
526. **Vicir-Vicir** (Bakı): Kaynaşmak (s. 614).
527. **Vitvidit** (Oğuz): Kuş adı (s. 614).
528. **Vızvız** (Oğuz): Çocuk oyuncağı adı (s. 614).

-Y-

529. **Yağmac-Bılamac** (Kürdemir): Baştan savma (s. 618).
530. **Yalaf-Yalaf** (Qazağ): Ateş gibi kızarmak (s. 619).
531. **Yalağyalağ** (Borçalı): Çocuk oyunu adı (s. 619).
532. **Yallı-Yapallı** (Qazağ): Kanlı canlı olmak (s. 620).
533. **Yasamal-Yasamal** (Ucar): Alçak alçak (s. 624).

534. **Yatıf-Durağ** (Füzuli): Yorgan döşek (s. 625).
535. **Yatır-Götür** (Qazağ): Hazine (s. 626).
536. **Yayhana-Yayhana** (Hamamlı): Nazlana nazlana (s. 626).
537. **Yazı-Puzu** (Oğuz): Düğün öncesi kurulan meclis (s. 627).
538. **Yazyazı** (Salyan): Düğünü geçirmek için kurulan istişare meclisi (s. 627).
539. **Yenciğ'-Yenciğ'** (Ağcabedi): Düşünmeden konuşmak (s. 631).
540. **Yér-Yerden** (Zaqatala): Her yerden (s. 632).
541. **Yol-Terece** (Lenkeran): Yol, semt, istikamet, kural, kaide (s. 635).
542. **Yol-Yolağa** (İmişli): Yol, semt, istikamet, kural, kaide (s. 635).
543. **Yol-Yolağ** (Terter): Yol, semt, istikamet, kural, kaide (s. 635).
544. **Yönüberi** (Borçalı): Hastanın iyileşmeye yakın olması (s. 636).

-Z-

545. **Zaqqı-Zaqqı** (Cebrayıl): Kibirli şekilde (s. 640).
546. **Zarabba-Zorruğ** (Yerévan): Kargaşa yaratan (s. 640).
547. **Zarılbatıl** (Şeki): Birden (s. 640).
548. **Zeneki-Zeneki** (Kelbecer): Çocuk gibi, çocukçasına (s. 642).
549. **Zığzığ** (Kürdemir): Çocuk oyunu adı (s. 644).
550. **Zığzığ** (Qağ, Oğuz, Tovuz, Zaqatala): Kuş adı (s. 644).

551. **Zıhızıh** (Qaḥ, Zaqatala): Saksagan (s. 645).
 552. **Zıngır-Zıngır** (Qaḥ): Boş boş, avare (s. 646).
 553. **Zırzır** (Kelbecer): Ağlayan (s. 647).
 554. **Zidin-Zidin** (Füzuli): Zorlukla (s. 648).
 555. **Zinzile** (Oğuz): Zorluk, ağır şart (s. 649).
 556. **Zinzile** (Qaḥ, Mingçeçevir, Zaqatala): Yıldırım, büyük hadise (s. 649).
 557. **Zinzile** (Gedebey, Qaḥ, Zaqatala): Deride meydana gelen hastalık (s. 649).
 558. **Zinzile** (Qaḥ, Zaqatala): Uçurum (s. 649).
 559. **Zoddu-Zoddu** (Tovuz): Hırslı hırslı (s. 650).
 560. **Zülzüle** (Salyan): Ağlaşma (s. 653).
 561. **Zümzüme** (Bakı): Çeşme (s. 653).

Kaynaklar

- AKSAN, D. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınları.
 ALKAYA, E. (2008). Orta ve Doğu Karadeniz Ağızlarında Görülen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 3(3), 37-76.
 Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti I. Cilt. (A-L). (2010). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 Azerbaycan Dialektoloji Lüğeti II. Cilt. (M-Z). (2003). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 Divanü Lûgat-it Türk Dizini. (1972). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 ERDEM, M. D. (2005). Harezmi Türkçesinde İkilemeler ve Yinelemeler Üzerine. *Bilig*, 33, 189-225.
 GABAİN, A. Von. (2003). *Eski Türkçenin Grameri*. (çev. Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 HATİBOĞLU, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 KORKMAZ, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
 SEV, G. (2004). Divanü Lûgati'it Türk'te İkilemeler. *Türk Dili*, 634, 497-510.
 YALÇIN, S. K. (2012). Elazığ Ağzında Görülen İkilemelerin Köken, Yapı ve Anlam Bakımından Azerbaycan Türkçesindeki İkilemelerle Karşılaştırılması. *Filologiya Meseleleri*, No:1, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, M. Fuzuli Adına El Yazmaları Enstitüsü, Bakü/Azerbaycan. 326-345.